

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ В УМОВАХ КОМПЕТЕНТІСНОГО НАВЧАННЯ

Черній Іванна Анатоліївна

*спеціаліст II категорії, вчитель української мови та літератури,
Лановецька загальноосвітня школа I-III ступенів № 2 Тернопільської
області, ivano4kachernij@ukr.net*

Сучасна освіта повинна допомагати розвитку особистості учня. Саме цьому сприяє використання технології розвитку критичного мислення, що допомагає формуванню предметних компетентностей, як мовленнєвої, мовної, соціокультурної, діяльнісної, літературознавчої, компаративної, загальнокультурної. Проблема розвитку основних життєвих компетентностей, навичок критичного мислення в учнів шкіл нині стоїть дуже гостро. Як свідчать дослідження, переважна більшість учнів шкіл не володіє такими логічними операціями, як аналіз, синтез, класифікація, узагальнення, порівняння. Отже, актуальним стає розвиток основних компетентностей учнів на основі розвитку критичного мислення.

Саме тому проблемною темою роботи було обрано «Розвиток критичного мислення на уроках української мови і літератури в умовах компетентнісного навчання».

Основна ідея досвіду:

- спрямування навчально-виховного процесу на формування духовного світу особистості;
- утвердження загальнолюдських цінностей;
- розкриття потенціальних можливостей учнів.

Педагог, який працює творчо, розуміє проблеми своїх учнів, особливості певного учнівського колективу, повинен уміти зорієнтувати їх на критичне осмислення будь-якої проблеми, своєї ролі в її розв'язанні, власної здатності до індивідуальної чи групової роботи.

Необхідно пам'ятати, що критично мислити учень може у будь-якому віці, але навчитися мислити критично не можна протягом року.

Необхідне систематичне застосування прийомів і методів, які б навчили учнів мислити критично, розвивати ці вміння.

Критичне мислення – це:

- здатність чітко виділяти проблему;
- уміння логічно будувати свої думки;
- обирати єдино вірне розв’язання завдань;
- дивуватися і сумніватися;
- бути відкритим до сприйняття думок інших.

Учителі вважають, що сьогодні актуально виховувати здатність школярів через критичне виваження своїх думок йти на ризик, відстоювати точку зору, розвивати комунікабельність, повагу в спілкуванні, головне – вміння слухати інших. Педагоги навчилися сприймати, навіть, невірні припущення чи визначення учнів, створювати ситуацію успіху, викликати зацікавленість.

Власний досвід свідчить про те, що які б інноваційні технології не впроваджував учитель у практику, досягти успіху можна лише зацікавивши учня на уроці, коли, розвиваючи свої здібності, він задовольняє пізнавальні потреби. І тут педагогам допомагають стратегії технології розвитку критичного мислення, оскільки школярі постійно відчують потребу в пізнанні та самопізнанні. Групова робота для них – це перша можливість виявити себе як особистість, самовиразитись і самоствердитись.

Застосування технології розвитку критичного мислення під час вивчення української мови і літератури, як на уроках, так і в позакласній роботі, створює додаткову мотивацію до навчання. Учні добре засвоюють матеріал, тому що це їм цікаво.

Критичне мислення – це здатність людини чітко виділити проблему, яку необхідно розв’язати; самостійно знайти, обробити і проаналізувати інформацію; логічно побудувати думки, щоб переконати інших; мислити мобільно і бути відкритим до сприйняття думок інших, принциповим у відстоюванні своєї позиції.

У роботі використовуємо методи формування і розвитку критичного мислення. Науковці вважають, що не можна виділити єдиний алгоритм дій з формування критичного мислення в учнів, тому виокремлюємо певні умови, створення яких здатне спонукати й стимулювати учнів до критичного мислення, а саме:

- робота з формування критичного мислення ведеться не тільки на уроці, а й у позаурочний час;
- вільне висловлення ідей, думок;
- обмін думками, спілкування;
- цінування думок інших;
- впевненість учнів завдяки створеному учителем середовищу;
- ситуація успіху, задоволення від здобутих знань.

Результативність упровадження досвіду

Впровадження технології розвитку критичного мислення на уроках української мови і літератури дозволяє:

- набуті знання використовувати шляхом трансформації на інших уроках;

– впливати на підвищення допитливості учнів, пізнання і самопізнання;

– реалізувати потребу у нових досягненнях (участь у творчих конкурсах);

– поглиблювати комунікативну і організаторську спрямованість учнів (участь учнів у різноманітних позаурочних заходах, предметних тижнях, святах тощо);

– розвивати творчі здібності учнів;

– корегувати пізнавальну активність.

Найбільшим досягненням вважаємо те, що учні стали активними учасниками та ініціаторами загальношкільних заходів. Розвиток творчого потенціалу особистості, формування в учнів досвіду творчої діяльності є найважливішим завданням сучасної шкільної освіти. Вдосконалення уроку як форми навчання в наш час втілюється в сучасних нових технологіях, які дозволять найповніше реалізувати в навчальному процесі індивідуальні особливості учнів, розвивають їх креативне мислення, сприяють тому, що особистість стає більш розкутою в творчому плані, більш сміливою, творчою, успішною. Саме формуванням досвіду творчої діяльності і відрізняється сьогоднішня, його вимоги від минулого, коли найвищим показником освіти було формування творчого рівня, навченості, а не дієвості.

Покликання вчителя має бути одне – він виступає як організатор і консультант, забезпечує рівноправне (а не авторитарне) партнерство у розвитку особистості, обов'язково створює ситуацію успішності для кожного учня, сприяє прийняттю учнями рішень і плекає розвиток відповідальності за кінцевий результат роботи.

Список використаних джерел

1. Вайнштейн М. Критичне мислення як основа демократичного навчання. *Рідна школа*. 2001. № 4. С. 49–52.
2. Давиденко О. М. Розвиток критичного мислення на уроках мови і літератури. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2005. № 2. С. 7–8.
3. Лабенко О. Розвиток критичного мислення в середніх загальноосвітніх закладах. *Рідна школа*. 2001. № 4. С. 68–71.
4. Пометун О. І. Технології розвитку критичного мислення учнів. Київ : Плеяда, 2006. 220 с.